

Återremissyrkande

2020-08-14

(Miljöpartiet)

Ärende nr 2.2.11

Återremissyrkande angående övertagande av förvaltning naturreservat Änggårdsbergen – ekonomisk kompensation

Förslag till beslut

1. 1. Ärendet återremitteras till Stadsledningskontoret att i samarbete med Park- och naturnämnden ta fram en ekonomisk överenskommelse mellan Göteborg stad och Västra Götalandsregionen kopplad till att Göteborg stad tar över förvaltningsansvaret för naturreservat Änggårdsbergen.

Yrkandet

Änggårdsbergen är ett av stadens mest välbesökta naturreservat och som också är betydelsefullt för den biologiska mångfalden. Det ligger därmed i stadens intresse att reservatet sköts och utvecklas. För att underlätta skötsel av reservatet föreslås kommunen ta över förvaltningen från Västra Götalandsregionen.

Park- och naturnämnden anser att underhållsskulden är ca 5 mnkr, Västra Götalandsregionen anser också att det finns en underhållsskuld men att denna till viss del härstammar från när Göteborg stad hade ansvaret.

Västra Götalandsregionen har meddelat att man är öppen för att ersätta Göteborg för en del av den underhållsskuld som finns, eftersom skötseln av reservatet under de senaste åren inte prioriterats. Det behövs också en förhandling om kostnader för fortsatt drift med koppling till den skatteväxling som ägde rum mellan Göteborg och Västra Götalandsregionen år 1999, då regionen övertog förvaltningen av reservatet från Göteborg stad. Vi anser att Västra Götalandsregionen även bör ersätta Göteborg stad för löpande underhållskostnader, då man vid skatteväxlingen rimligen borde ha räknat med en skötselkostnad. Att skötselkostnader sedan dess har organiserats av Västra Götalandsregionen som en del i ramen för Botaniska trädgården kan inte vara argument för att ej kunna ge Göteborg stad ekonomisk kompensation.

Vi ser att det skulle vara till glädje för människor i Göteborg att staden tar över driften. Stadsledningskontorets behöver ta ny kontakt med regionens tjänstepersoner för att gemensamt hitta en lösning som både Göteborg stad och Västra Götalandsregionen kan acceptera. Exempelvis genom att Göteborg stad årligen kompenseras för skötselkostnader och att staden och regionen delar på kostnaden för att återställa underhållsskulden.

Yrkande
2020-06-12

Ärende 2.2.7

Yrkande angående – Övertagande av förvaltning naturreservat Änggårdsbergen – ekonomisk kompensation

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen

- 1) Länsstyrelsens förslag om övertagande av förvaltningsansvar för naturreservat Änggårdsbergen från Västra Götalandsregionen tillstryks
- 2) Staden får i uppdrag att fortsätta förhandlingarna med VGR angående kompensation för eftersatt underhåll.
- 3) SLK får i uppdrag att sätta sig in i Grönstrategin¹ och därefter korrigera sitt tjänsteutlåtande.
- 4) Skötselplanen kompletteras i enlighet med SD Yrkande 2019-03-08 (Bilaga 1)

Yrkandet

Det är ett privilegium att få ta över ett naturreservat. Det är ett privilegium för göteborgarna att ha ett så fantastiskt grönområde som Änggårdsbergen att tillgå. Det är ett privilegium för göteborgarna att ha en grönstrategi som säkerställer att staden kommer att behålla och utveckla sina grönområden.

Att staden och VGR inte kan enas om hur den fortsatta förvaltningen ska finansieras är ett underbetyg för staden och regionens förmåga att förhandla.

Vi ser att Krokängsparken delvis skövlas av hamnbanan. Vi ser att parken runt Skansen Lejonet skändas av västlänken. Vi ser att Jubileumsparken är hotad, och kanske inte blir av. Vi ser att man naggar i grönområde efter grönområde när staden växer och förtätas.

VGR pumpar in hundratals miljoner till Göteborg via Operan och Sverigeförhandlingen. VGR håller ihop Göteborgs kollektivtrafik via västtrafik. Att då inte Göteborg anser sig att ha råd att förvalta och sköta naturreservatet Änggårdsbergen är smått patetiskt.

Här behöver man ta ett omtag. Grönstrategin måste lyftas upp, finansieras och tas på allvar.

Bilagor

1. SD Yrkande 2019-03-08 angående Naturreservatet Änggårdsbergen

¹ https://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8-a6a9-43bf-9548-34e7697d8f0e/Grönstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES

Bilaga 1

Yrkande
2019-03-08

Yrkande angående – Remiss från länsstyrelsen - Översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Bifalla Stadsledningskontorets förslag med följande ändring av skrivningen i Bilaga 6 under rubriken skötselplan.

”Forn- och kulturmiljövård: Ett urval av fornlämningar ska vara väl synliga.”

Ersätts med följande text:

”Forn- och kulturmiljövård: Det är av yttersta vikt för kulturarvets bevarande att samtliga 30 fornlämningar är väl synliga och fria från igenväxning. Informationsskyltar ska sättas upp vid samtliga fornlämningar i samarbete med tex västarvet.”

Yrkandet

Inom naturreservatet ligger ett 30-tal kända fornlämningar. De mest iögonfallande lämningarna utgörs av gravar i form av rösen och stensättningar. De flesta gravmiljöer ingår i två stråk som löper från norr till söder i den västra och den östra delen. Rösena och stensättningarna återfinns på de högsta partierna i landskapet, de förstnämnda är anlagda under bronsåldern, medan stensättningarna även kan vara från äldre järnålder.

För att bevara och utveckla vårt gemensamma kulturarv är det lämpligt att dessa fornlämningar förses med informationsskyltar, och att dessa kontinuerligt underhålls. Förvaltare kan vara västarvet, kulturförvaltningen, länsstyrelsen eller annan lämplig myndighet. Självklart ska samtliga 30 fornlämningar underhållas så att de förblir väl synliga och inte växer igen.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2020-05-07

Diarienummer 1582/18

Handläggare

Ulrika Hylander, Anna Säveskog

Telefon: 031-368 00 42

E-post: ulrika.hylander@stadshuset.goteborg.se

Övertagande av förvaltning naturreservat Änggårdsbergen – ekonomisk kompensation

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Kommunstyrelsens uppdrag 2019-03-27 § 216 till stadsledningskontoret att presentera ett finansieringsförslag för övertagande av förvaltningsansvaret, förklaras fullgjort.
2. Länsstyrelsens förslag om övertagande av förvaltningsansvar för naturreservat Änggårdsbergen från Västra Götalandsregionen avstyrks.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har i sitt förslag till nytt beslut om naturreservat i Änggårdsbergen, föreslagit Göteborgs Stad som ny förvaltare. I sitt remissvar till Länsstyrelsen ställer sig Göteborgs Stad positiv till övertagandet. Kommunstyrelsen beslutade 2019-03-27 § 216 i enlighet med yrkande från V, att innan slutligt ställningstagande sker, ska ett finansieringsförslag presenteras för kommunstyrelsen.

Stadsledningskontoret översände 2020-03-05 en anhållan om finansiering till Västra Götalandsregionen. I anhållan redogörs för park- och naturnämndens beräkning om en årlig drift- och underhållskostnad uppgående till 1,2 mnkr, samt att beräknad kostnad för eftersatt underhåll skulle motsvara cirka 5 mnkr. Som förutsättning för övertagande av förvaltningsansvaret är att Göteborgs Stad kompenseras för bägge dessa delar.

Stadsledningskontorets anhållan besvarades i en skrivelse från Västra Götalandsregionen som inkom 2020-05-05. Västra Götalandsregionen medger ingen ersättning för årlig drift- och underhållskostnad men är öppen för att efter en gemensam analys pröva möjligheten att kompensera staden för brister som uppstått under dess förvaltningsansvar.

Stadsledningskontoret drar slutsatsen att någon överföring av förvaltningsansvaret av naturreservatet Änggårdsbergen inte kan genomföras, då finansieringsfrågan inte kunnat lösas tillfullo.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I sitt svar till Göteborgs Stad uppger sig Västra Götalandsregionen inte kunna kompensera Göteborgs stad för den årliga drift- och underhållskostnad om 1,2 mnkr som park- och naturförvaltningen beräknat. Västra Götalandsregionen säger sig vara öppen för att efter en gemensam analys med Göteborgs Stad kunna kompensera för de brister som uppstått under dess förvaltningsansvar.

I det fall Göteborgs Stad skulle överta förvaltningsansvaret skulle det innebära att park- och naturnämnden får ökade årliga drift- och underhållskostnader om cirka 1,2 mnkr. Investeringsmedel för eftersatt underhåll kan också tillkomma, för den del Västra Götalandsregionen inte kompenserar för. Park- och naturnämnden har konstaterat att varken de löpande drift- och underhållskostnaderna eller medel för eftersatt underhåll ryms inom nämndens befintliga budgetramar.

Bedömning ur ekologisk dimension

Naturreseptatet ligger i linje med stadens arbete att bevara biologisk mångfald och bevarande av grönområden för rekreation. Dess centrala läge innebär att det är lättillgängligt och kräver därmed mindre transporter, vilket leder till lägre klimatpåverkan. Området erbjuder olika ekosystemtjänster såsom artrikedom, spridningskorridor, plats för motion, rekreation och naturpedagogik, bullerreduktion, luftkvalitetsrening, vattenutjämning, lokalklimat och pollinering. Området är en länk i den gröna infrastrukturen söderut från centrala staden. Naturreseptatet är en del i arbetet med att uppnå antagna miljömål som levande skogar, myllrande våtmarker, ett rikt växt- och djurliv samt en god bebyggd miljö. En ny skötselplan för naturreseptatet har tagits fram med bevarandemål och åtgärder vilket ger förutsättningar för ökad uppfyllelse av flera av miljömålen.

Bedömning ur social dimension

Änggårdsbergen är Göteborgs mest centralt belägna naturreseptat. Det är ett populärt och välbesökt naturområde som används för många olika friluftaktiviteter såsom cykling, ridning, promenader, löpning, utflykter, orientering med mera. Området nyttjas även av universitet, skolor och förskolor för forskning samt pedagogisk verksamhet.

Änggårdsbergen är utpekade som område för natur- och friluftsliv i Göteborgs Stads översiktsplan. Detta innebär att naturreseptatet fortsatt kommer kunna nyttjas av kommunens invånare för friluftsliv och rekreation. Tillgängligheten är mycket god då reservatet är välförsett med stigar och leder för olika ändamål.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2019-03-27 § 216
2. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande 2020-02-26 – Yttrande till Länsstyrelsen över remiss - Översyn av naturreseptatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal
3. Västra Götalandsregionens skrivelse 2020-03-17

Ärendet

Länsstyrelsen har föreslagit att förvaltarskapet för naturreservatet Änggårdsbergen övergår till Göteborgs Stad. Kommunstyrelsen beslutade 2019-03-27 § 216 att staden är positiv till övertagandet. Kommunstyrelsen beslutade i enlighet med yrkande från V att staden bör ges möjlighet att slutligt ta ställning till ett förvaltningsövertagande när ett finansieringsförslag presenterats. Efter att anhållan om finansiering översändes till Västra Götalandsregionen inkom ett finansieringsförslag från Västra Götalandsregionen 2020-05-05, i vilket det framgår att staden inte kan få full kompensation.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen har tagit fram förslag till utökning av naturreservatet Änggårdsbergen inom Mölndals kommun. Länsstyrelsen har i samband med det tagit ett helhetsgrepp för hela det skyddade området. Därmed blir föreskrifterna desamma för hela reservatet samtidigt som skötselplanen för naturreservatet skrivs om. Mölndal föreslås fortsätta förvalta delen i sin kommun, och Göteborg föreslås ta över förvaltarskapet för reservatområdet i Göteborgs kommun från Västra Götalandsregionen. Arboretet föreslås fortsatt förvaltas av Västra Götalandsregionen genom Göteborgs Botaniska Trädgård. Förslaget skickades på remiss från Länsstyrelsen i oktober 2018.

Naturreservatet bildades 1975 på kommunal mark. Göteborgs Stad förvaltade fram till 1999 reservatet, och i samband med skatteväxlingen överfördes förvaltningsansvaret på Västra Götalandsregionen/Göteborgs Botaniska Trädgård. Göteborgs Stad är markägare via fastighetsnämnden.

Ekonomiska konsekvenser av övertagandet av förvaltarskapet

Park- och naturförvaltningen, som skulle bli Göteborgs Stads förvaltare, gjorde i sitt remissvar beräkningar utifrån skötselplanen. För att löpande underhålla och sköta reservatets delar i Göteborgs kommun beräknas kostnaden bli 1,2 mnkr/år. Nödvändiga investeringar för eftersatt underhåll som har skjutits på eller uteblivit, beräknas uppgå till 5 mnkr för perioden 2020-2023. Park- och naturnämnden säger sig vara beredd att överta förvaltarskapet för den del som ligger i Göteborg, förutsatt att erforderliga drift- och investeringsmedel tillskjuts nämnden. Enligt nämnden ryms inte dessa ökade kostnader inom nämndens befintliga budgetramar.

Ställningstagande i tidigare beslut

Göteborgs Stad ställer sig i yttrandet till länsstyrelsen positivt till länsstyrelsens förslag att överta förvaltarskapet för delen som ligger i Göteborg. Det anges i yttrandet vara rimligt att övertagandet sker, genom att stadens park- och naturnämnd övertar förvaltningsansvaret för den del av reservatet som ligger inom Göteborgs Stad. Staden vill dock tydliggöra att de extra drift- och investeringskostnaderna inte finns budgeterade för. Kompensation motsvarande drift- och investeringskostnaderna är en förutsättning för att Göteborgs Stad tar över förvaltarskapet. Göteborgs Stad föreslår också i sitt yttrande att utöka Västra Götalandsregionens fortsatta förvaltarskap av arboretet till att även omfatta Vitsippsdalen.

Kommunstyrelsen beslutade 2019-03-27 § 216 att Göteborgs Stad är generellt positiv till att överta förvaltarskapet i enlighet med Länsstyrelsens förslag, med tillägget att Västra Götalandsregionens fortsatta förvaltarskap även omfattar Vitsippsdalen.

Kommunstyrelsen beslutade även att kommunstyrelsen bör ges möjlighet att slutligt ta ställning till ett förvaltningsövertagande från stadens sida när ett finansieringsförslag presenterats.

Anhållan om finansiering ställd till Västra Götalandsregionen

Stadsledningskontoret skickade 2020-03-05 en anhållan om finansiering till Västra Götalandsregionen. I anhållan angavs att en förutsättning för att överta förvaltarskapet av Änggårdsbergen är att medel överförs till Göteborgs Stad från Västra götalandregionen, som täcker dels det eftersatta underhållet (5 mnkr), dels ger en årlig ersättning för löpande drift- och underhållskostnader (1,2 mnkr per år).

Svar från Västra Götalandsregionens styrelse

I sitt svar är Västra Götalandsregionen överens med Göteborgs Stad kring vilka ansvarsområden som ska övergå respektive behållas av Västra Götalandsregionen genom Göteborgs Botaniska trädgård.

I svaret från Västra Götalandsregionen framgår att finansiering för årlig drift- och årlig underhållskostnad (1,2 mnkr) inte är möjlig. Västra Götalandsregionen anger som skäl att det i deras budget inte har funnits budgeterade medel för löpande drift- och underhållskostnader utan detta har skett inom ramen för befintliga medel för Göteborgs Botaniska trädgård. Visst stöd har också erhållits i form av donationer samt att arbetsmarknadslag som har arrangerats av Göteborgs Stad har genomfört underhållsåtgärder.

Västra Götalandsregionen uppger sig däremot vara öppen för att efter en gemensam analys pröva möjligheten att kompensera staden för brister som har uppstått under dess förvaltningsansvar. Västra Götalandsregionen medger att underhållet av naturreservatet varit bristfälligt, främst avseende vägar och stigar, men att det bristande underhållet var en realitet redan vid Västra Götalandsregionens övertagande 1999.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontorets bedömning innebär att Göteborgs Stad inte kan tillmötesgå Länsstyrelsens förslag att överta förvaltningsansvaret för naturreservatet Änggårdsbergen. Finansieringsfrågan har inte kunnat lösas då Västra Götalandsregionen inte kan kompensera Göteborgs Stad fullt ut. En konsekvens skulle i så fall bli att stadens budget, genom park- och naturnämnden, kommer att belastas med årliga drifts- och underhållskostnader om cirka 1,2 mnkr. Västra Götalandsregionen uppger att en gemensam analys kring de brister i underhållet som uppstått under Västra Götalandsregionens förvaltarskap skulle kunna genomföras. Viss kompensation för det eftersatta underhållet skulle kunna bli möjlig som resultat av den genomförda analysen.

Magnús Sigfússon

Eva Hessman

Direktör Stadsutveckling

Stadsdirektör

Remiss från Länsstyrelsen - Översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal

§ 216, 1582/18

Beslut

Enligt stadsledningskontorets förslag med tillägg enligt yrkande från V:

Yttrande över remiss om översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal, i enlighet med bilagorna 6 och 6a till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande med tillägg enligt yrkande från V, översänds till länsstyrelsen.

Tidigare behandling

Bordlagt den 13 mars 2019, § 170.

Handlingar

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 26 februari 2019.

Yrkande från S den 22 mars 2019.

Tilläggsyrkande från SD den 8 mars 2019.

Tilläggsyrkande från V den 19 mars 2019.

Yrkanden

Daniel Bernmar (V) och Emmyly Bönfors (C) yrkar att bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från V den 19 mars 2019 samt avslag på yrkande från S den 22 mars 2019 och tilläggsyrkande från SD den 8 mars 2019.

Tjänstgörande ersättaren Shahbaz Khan (S) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag, tilläggsyrkande från V den 19 mars 2019 och yrkande från S den 22 mars 2019 samt avslag på tilläggsyrkande från SD den 8 mars 2019.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från SD den 8 mars 2019 samt avslag på yrkande från S den 22 mars 2019 och yrkande från V den 19 mars 2019.

Propositionsordning

Ordföranden Axel Josefson (M) ställer först propositioner på stadsledningskontorets förslag och yrkande från S och finner att stadsledningskontorets förslag bifallits.

Kommunstyrelsen beslutar härafter att bifalla tilläggsyrkandet från V.

Ordföranden ställer slutligen propositioner på avslag respektive bifall till tilläggsyrkande från SD och finner att det avslagits. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för avslag och Nej för bifall till yrkande från SD.”

Daniel Bernmar (V), Helene Odenjung (L), Martin Wannholt (D), Karin Pleijel (MP), Hampus Magnusson (M), Marina Johansson (S), Grith Fjeldmose (V), Jessica Blixt (D), Emmyly Bönfors (C), Jonas Attenius (S), tjänstgörande ersättaren Shahbaz Khan (S) och ordföranden Axel Josefson (M) röstar Ja (12).

Jörgen Fogelklou (SD) röstade Nej (1).

Protokollsanteckning

David Lega (KD) antecknar följande till protokollet: Om jag hade haft att rösta hade jag röstat Ja.

Protokollsutdrag skickas till

Skrivelse nr 50 till länsstyrelsen
Fastighetsnämnden
Miljö- och klimatnämnden
Park- och naturnämnden
Stadsbyggnadskontoret

Dag för justering

2019-04-12

Vid protokollet

Sekreterare

Mathias Sköld

Ordförande

Axel Josefson

Justerande

Daniel Bernmar

Yrkande angående Remiss från Länsstyrelsen - Översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontoret får i uppdrag att som sista mening i yttrandet till Länsstyrelsen lägga till: ”Göteborgs Stad anser att kommunstyrelsen i Göteborg bör ges möjlighet att slutligt ta ställning till ett förvaltningsövertagande från stadens sida när ett finansieringsförslag presenterats”.
2. I övrigt godkänna stadsledningskontorets förslag till yttrande.

Yrkandet

Det är mycket positivt att naturreservatet Änggårdsbergen utvidgas. Det skapar förutsättningar för stärkt skydd och bevarande av den biologiska mångfalden parallellt med att tillgång till nära grönområde för rekreation stärks.

Länsstyrelsen föreslår att Göteborgs stad övertar förvaltandet av den del av naturreservatet som ligger i Göteborgs kommun, med undantag för arboretet som fortsatt föreslås förvaltas av Västra götalandregionen.

I förslaget till yttrande framför stadsledningskontoret synpunkten att fortsatta diskussioner om ekonomisk kompensation från länsstyrelsen och/eller övrig förvaltare behöver ske. Park- och naturnämnden, som föreslås ta över förvaltarskapet för stadens räkning, har också framfört denna synpunkt. Nämnden har bedömt driftkostnaderna för skötsel och underhåll till 1 200 tkr/år och investeringskostnaden för upprustning och åtgärder enligt skötselplan till 5 000 tkr under perioden 2020–2023.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att finansieringsfrågan klagörs innan staden beslutar att överta förvaltningsansvaret för naturreservatet. Därför bör kommunstyrelsen ges möjlighet att ta ställning till ett övertagande av förvaltningsansvaret när ett finansieringsförslag är klart. I annat fall bör förvaltningsansvaret fortsatt åligga länsstyrelsen.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2019-02-26

Diarienummer 1582/18

Handläggare

Anna Cognell

Telefon: 031-3680390

E-post: anna.cognell@stadshuset.goteborg.se

Remiss från länsstyrelsen - Översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remiss om översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal, i enlighet med bilagorna 6 och 6a till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till länsstyrelsen.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har i samband med en utökning av naturreservatet Änggårdsbergen inom Mölndal, tagit ett helhetsgrepp, med förslag på ett nytt beslut för hela det skyddade området. Därmed blir föreskrifterna samma för hela reservatet samtidigt som skötselplanen har skrivits om.

Remissen inkom 24 oktober 2018 med sista svarsdatum den 31 januari 2019.

Länsstyrelsen har dock gett staden förlängd remisstid till 31 mars 2019.

Mölndals kommun har förvaltat delen i sin kommun och kommer att fortsätta göra det. Länsstyrelsen föreslår att Göteborgs Stad övertar förvaltarskapet för reservatsområdet i Göteborg. Arboretet, trädsamlingen, föreslås dock fortsatt att förvaltas av Göteborgs Botaniska Trädgården, Västra Götalandsregionen (VGR).

Stadsledningskontoret ställer sig generellt positivt till länsstyrelsens förslag med förbehåll om stadens möjlighet att överta förvaltningsansvar. Stadsledningskontoret bedömning är att det är rimligt att Göteborgs Stad genom park och naturnämnden övertar förvaltningsansvar för den del av reservatet som ligger inom Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad ser dock ett behov av ett fortsatt samtal om ekonomisk kompensation från länsstyrelsen och/eller befintlig förvaltare innan staden kan ta över skötseln av området. Detta gäller driftkostnader men särskilt ansvar för de nödvändiga investeringar som skjutits på eller uteblivet.

Länsstyrelsen beslut om skötselansvar behöver avvakta resultatet av dessa ekonomiska samtal. Detta yttrande till länsstyrelsen utgör inte det slutliga svaret avseende om staden kan ansvara för förvaltningen.

Ekonomiska konsekvenser

Länsstyrelsens förslag innebär att Göteborgs Stad övertar förvaltningsansvaret, för den del som ligger inom Göteborg, från Västra Götalandsregionen. Park- och naturnämnden har utifrån föreslagen skötselplan redovisat vilka drift- och investeringskostnader det skulle innebära för nämnden om de blir reservatsförvaltare. Park- och naturnämnden konstaterar att kostnaderna inte ryms inom nämndens befintliga budgetramar.

Driftkostnader – enligt skötselplan

Park- och naturnämnden bedömer att driftkostnaderna för skötsel och underhåll uppgår till cirka 1 200 tkr per år.

Investeringskostnader - upprustning och åtgärder enligt skötselplan

Utöver medel för drift finns även behov av investeringsmedel för att genomföra upprustning och åtgärder enligt skötselplan. Nämnden bedömer behovet till 5 000 tkr under investeringsperioden 2020–2023. Kostnadsberäkningarna undantar områden där Västra Götalandsregionen genom Botaniska Trädgården föreslås få fortsatt förvaltarskap.

Göteborgs Stad ser dock ett behov av ett fortsatt samtal om ekonomisk kompensation från länsstyrelsen och/eller befintlig förvaltare innan staden kan ta över skötseln av området. Detta gäller driftkostnader men särskilt ansvar för de nödvändiga investeringar som skjutits på eller uteblivet.

Att Göteborgs Stad övertar förvaltningsansvaret för Änggårdsbergens naturreservat innebär behov av utökad ekonomiskt bidrag vilket hänskjuts till ordinarie budgetberedning.

Barnperspektivet

Ett långsiktigt skydd av naturreservatet Änggårdsbergen kommer bland annat säkerställa att barn får nära till att komma ut och uppleva naturen. Naturen gynnar den motoriska utvecklingen hos barn samt att träd och buskar ger en bättre stimulans jämfört med lekställningar. Naturen kan också användas i skolundervisningen. Utomhusundervisning har visat på förbättrade resultat jämfört med enbart undervisning inomhus.

I naturreservatet är alla välkomna och ett långsiktigt ansvarstagande för drift och underhåll med tillräckliga resurser gör det möjligt för fler att använda området för rekreation och naturupplevelser - vilket även är relevant för perspektiven nedan.

Mångfalds- och jämställdhetsperspektiven

Området ger många olika typer av naturupplevelser som passar människor oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion och sexuell läggning. Tillgängligheten är mycket god då reservatet är välförsett med stigar och leder för olika ändamål.

Miljöperspektivet

Naturreservatet ligger i linje med stadens arbete att bevara biologisk mångfald och bevarande av grönområden för rekreation. Trevliga utflyktsmål i direkt anslutning till tätbebyggt område förbättrar folkhälsan och ger möjlighet till utflykter med mindre klimatpåverkan på grund av mindre transportbehov. Området erbjuder olika ekosystemtjänster såsom artrikedom, spridningskorridor, plats för motion, rekreation och

naturpedagogik, bullerreduktion, luftkvalitetsrening, vattenutjämning, lokalklimat och pollinering. Området är en länk i den gröna infrastrukturen söderut från centrala staden. Naturreservatet är en del i arbetet med att uppnå antagna miljömål som levande skogar, myllrande våtmarker, ett rikt växt-och djurliv samt en god bebyggd miljö. En ny skötselplan för naturreservatet har tagits fram med bevarandemål och åtgärder vilket ger förutsättningar för ökad uppfyllelse av flera av miljömålen.

Omvärldsperspektivet

Vid utgången av 2017 fanns det totalt 15 naturreservat inom Göteborgs kommungräns med en sammanlagd areal på 13 223 hektar, varav landarealen utgjorde 5 227 hektar. Naturreservatens totala landareal utgjorde 11,7 procent av kommunens totala landareal. Motsvarande siffror i ett urval av kranskommunerna är för Mölndal 12,8, Kungälv 14,7 och Lerum 1,4 procent. Andelen för andra storstadskommuner är för Malmö 2,8 procent, Stockholm 8,4 procent och Uppsala 3,1 procent. (SCB).

Europas ljunghedar är hotade och behöver skötsel för att arter kopplade till dessa marker ska leva vidare. Ljunghedarna i reservatet är av stort naturvårdsintresse och har bränts i viss omfattning. Om denna skötsel kan genomföras mer regelbundet bidrar staden till att bevara hedarna och dess arter. På naturvårdsverket pågår ett arbete med att ta fram ett åtgärdsprogram för ljunghedar.

Bilagor:

1. Länsstyrelsens remiss
2. Fastighetsnämndens handlingar
3. Miljö- och klimatnämndens handlingar
4. Park- och naturnämndens handlingar
5. Stadsbyggnadskontorets yttrande
6. Förslag till yttrande till länsstyrelsen
- 6a. Göteborgs Stads detaljerade synpunkter

Ärendet

Länsstyrelsen har översänt förslag till nytt beslut för naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborgs Stad och Mölndals Stad för yttrande till Göteborgs Stad. Länsstyrelsen har upprättat förslag till nytt beslut med föreskrifter och avgränsning samt förslag till skötselplan för naturreservatet Änggårdsbergen. Göteborgs Stad har även i egenskap av markägare, riktat till fastighetsnämnden, fått föreläggande om att yttra sig över förslaget.

Remissen inkom 24 oktober 2018 med sista svarsdatum den 31 januari 2019.

Länsstyrelsen har dock gett staden förlängd remisstid till 31 mars 2019.

Beskrivning av ärendet

Ärendet har underremitterats till byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och klimatnämnden och park- och naturnämnden för yttrande.

Tillbakablick och nuläge

Naturreservatet Änggårdsbergen bildades 1975 genom beslut från Länsstyrelsen i Västra Götaland. I samband med beslutet utgick ingen intrångsersättning till kommunen som markägare eftersom de då beslutade föreskrifterna inte bedömdes inskränka pågående markanvändning. Någon skötselplan upprättades inte i samband med beslutet. 2016 beslutade länsstyrelsen att utöka naturreservatet inom Göteborg stad mot Högsbo industriområde.

Länsstyrelsens nya beslut avser att ersätta de två tidigare besluten från 1975 och 2016. Den i det nya beslutet föreslagna utökningen sker enbart inom Mölndals stad där 60 hektar tillförs reservatet.

I samband med utökningen sker en total översyn av det befintliga naturreservatet. Föreskrifter i det gamla beslutet från 1975 har uppdaterats och kompletterats. En skötselplan har även upprättats till grund för förvaltningen av området. Genom detta får hela området; det ursprungliga naturreservatet (1975), utökningen inom Göteborg Stad (2016) och den föreslagna utökningen inom Mölndal stad – gemensamt beslut, föreskrift och skötselplan.

Ändringen av föreskrifterna påverkar fastighetsnämnden som markägare och innebär ett förbud mot produktivt skogsbruk och avverkning av skog inom hela reservatet. Fastighetsnämnden är till arealen sett den största markägaren inom den del av reservatet som ligger inom Göteborgs kommungränser. Skötselplanen påverkar park och naturnämnden då förslaget innebär beslut om att Göteborgs Stad genom park- och naturnämnden ska vara förvaltare av reservatet. Se vidare Ansvar för förvaltning nedan.

Göteborg Stad har genom stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen, fastighetskontoret och park- och naturförvaltningen varit delaktiga i framtagandet av nya föreskrifter. Park- och naturförvaltningen har varit delaktiga i framtagandet av ny skötselplan.

Naturreservatet

Syftet

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och utveckla ett storstadsnära naturområde där friluftsliv (som grundar sig på allemansrätten) och naturstudier ska kunna bedrivas.

- Bevara naturvärden och arter knutna till livsmiljöer så som ljunghed, lövskog, barrblandskog, rasbranter, våtmarker och dammar.
- Bevara de geologiska värdena i pegmatitbrotten.

Syftet ska uppnås genom att:

- Området skyddas mot exploatering och produktionsskogsbruk. Røjning av gran i lövskog görs vid behov och eventuella främmande trädslag röjs bort (förutom inom arboretet).
- Ljungheden hävdas och restaureras genom bränning, røjning och bete.
- Våtmarker och dammar är viktiga lokaler för bland annat groddjur och dessa miljöer ska inte växa igen.
- Pegmatitbrotten skyddas mot täktverksamhet och andra ingrepp.
- Området är tillgängligt för allmänhetens friluftsliv och anordningar för friluftslivet utvecklas och underhålls.

Föreskrifterna

Exempel på konsekvenser av föreslagna föreskrifter är att kommunen som markägare kommer ha skyldighet att tåla betesdrift och bränning på ljunghedar, att røjning av gran sker i lövskog, samt säkerhetsåtgärder utförs i branter och vid pegmatitbrottet. Samtliga av dessa åtgärder överensstämmer med reservatets syften och kommer att ske på ett sådant sätt att nyttjandet av området för friluftsliv inte blir lidande mer än vid kortvariga stunder.

Möjligheter finns, efter tillstånd från länsstyrelsen, att uppföra vindskydd, toaletter, grillplatser mm som behövs för att området även fortsatt ska kunna brukas som grönområde. Vidare innebär förslaget inget förbud mot jakt. Som spets på en grön kil som sträcker sig in i staden innebär reservatet en kanalisering av vilt in i staden. Genom ordinarie jakt och skyddsjakt kan trafikolyckor med vilt hållas nere vid Linnéplatsen och liknande viktiga trafikstråk.

Skötselplanen

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren behöver prioritera. Naturreservatet är indelat i fem skötselområden med tillhörande delområden. Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet.

Förenlighet med riksintressen och planer

Hela naturreservatet från 1975 omfattas av riksintresse för friluftsliv, det ligger även inom riksintresse för naturvård. Norra delen berör riksintresse för kulturmiljövård. Änggårdsbergen är utpekade i Göteborgs stads översiktsplan som område för natur och friluftsliv samt är en del av en av Göteborgsregionens gröna kilar.

Ansvar för förvaltning

Förvaltning av Änggårdsbergens naturreservatet

Större delen av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborgs och Mölndals kommuner bildades genom beslut av länsstyrelsen 1975. Göteborgs Botaniska Trädgård, som då tillhörde Göteborgs Stad, utsågs till förvaltare för Göteborgsdelen vilket till största delen

ägs av staden. I samband med bildande av Västra Götalandsregionen 1999 övergick Botaniska Trädgården till regionen utan att någon justering gjordes av förvaltarskapet för naturreservatet. Göteborgs Botaniska Trädgård ser problem med att vara långsiktig förvaltare. 2016 utökades naturreservatet i väster, mot Högsbo till. Länsstyrelsen sattes som förvaltare för den nytillkomna delen.

Länsstyrelsen efterfrågade i skrivelse 2013-01-29 Göteborgs Stads inställning till att ansvara för förvaltningen av den del av Änggårdsbergens naturreservat som ligger inom Göteborgs kommun.

Fastighetsnämnden, park- och naturnämnden och byggnadsnämnden var positiva till att staden återtar förvaltaransvaret. Park- och naturnämnden betonade att erforderliga medel krävs för att överta förvaltningen av området. Göteborgs Stad svarade genom byggnadsnämndens beslut 2013-11-26 att ”staden kan återta förvaltaransvaret av de delar som inte hör till trädgården, under vissa förutsättningar

- Skötselplanen revideras och eventuellt även andra delar av reservatsbeslutet.
- Ekonomiska konsekvenser tydliggörs och områdets tillstånd och investerings- och underhållsbehov behandlas.”

Länsstyrelsen återkom i frågan och i beslut 2018-02-12 § 22 var park- och naturnämnden beredd att överta förvaltarskapet under förutsättning att medel för åtagandet beviljades. Genom beslutet tillskrev nämnden kommunstyrelsen om en utökad budgetram om 1 200 tkr årligen för förvaltningen av naturreservatet i Göteborgsdelen vilket ingick som underlag till vårens kompletteringsbudget. Kommunstyrelsen behandlade dock inte frågan. Något beslut om driftsmedel för att förvalta naturreservatet har därmed inte fattats av kommunstyrelsen.

Naturvårdsverkets Vägledning om naturreservat

Naturvårdsverkets ”Vägledning om utformning av skötselplan”, hanterar bland annat frågan om förvaltning. Enligt förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken är länsstyrelsen eller kommunen förvaltare för statliga respektive kommunala naturreservat, om inte förvaltningen överlåts genom ett särskilt beslut.

Förvaltningsansvaret ligger alltså primärt hos den myndighet som beslutat om reservatet.

Vissa statligt beslutade reservat ligger på kommunalt ägd mark. I sådana reservat har kommunen ofta utsetts till förvaltare.

Förvaltning av övriga naturreservat i Göteborgs Stad

Göteborgs Stad har genom park och naturnämnden förvaltningsansvar för tre av de statliga naturreservat som ligger inom Göteborg. Dessa är Rya skog, Sillvik och Delsjöns naturreservat. Nämnden har även förvaltningsansvar för de två kommunala naturreservaten Välen och Hult Åsen.

Park- och naturnämnden får inte skötselbidrag av staten för de statliga reservaten som staden förvaltar då länsstyrelsen bedömer att Göteborgs stad som stor kommun bör ha resurser att sköta dessa reservat.

Västkuststiftelsen förvaltar övriga statliga naturreservat i Göteborg till exempel Nordre älvs estuarium, Vrångöskärgården, Vinga och Vättlefjäll. Göddered-Hakered förvaltas av länsstyrelsen.

Under 2018 har länsstyrelsen fattat beslut om det statliga naturreservatet Öxnäs samt byggnadsnämnden om det kommunala naturreservatet Stora Amundöns och Billdals skärgård. Båda dessa beslut är dock överklagade till Regeringen och har ännu inte vunnit laga kraft. Västkoststiftelsen har förvaltningsansvar för Öxnäs medan Göteborgs Stad genom park- och naturnämnden har förvaltningsansvar för det kommunala Stora Amundöns och Billdals skärgård.

Upplysning om bergsäkringsåtgärder

Utöver de drifts- och investeringskostnader (se ekonomiska konsekvenser) som uppstår som en följd av det nya förslaget till beslut om naturreservat, belyser park- och naturnämndens behov av investeringsmedel om 3 000 tkr under investeringsperioden 2020–2023 för att genomföra bergssäkringsåtgärder. Dels i anslutning till pegmatitbrotten och dels vid branten vid Högsbo. Berget är lättvittrat och vittringen pågår fortfarande både i brotten och i bergsbranterna intill. Det innebär att sten och block kan släppa framöver och skada människor.

Frågan aktualiseras ytterligare genom att det planeras byggnation av bostäder och skola i närheten av branterna vid Högsbo. Fler personer kan förväntas röra sig i området. Stadsledningskontoret konstaterar att frågan nämns i handlingarna för detaljplanen för Stadsutveckling vid Olof Askunds gata inom stadsdelen Högsbo i Göteborg, en del av BoStad2021. I granskningshandlingen (maj 2018) beskrivs problematiken avseende risker och behov av åtgärder. Stadsledningskontorets förutsätter att vissa kostnader för bergssäkringsåtgärder är oberoende ett nytt beslut om naturreservat, utan är kopplade till planarbetet, och till viss del kan komma att täckas av exploateringen. Dock inte alla kostnader.

Synpunkter från nämnder

Byggnadsnämnden

Svar har inkommit genom förvaltningsskrivelse. Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att reservatet utökas samt att en skötselplan har upprättats. Kontoret bedömer att förslaget är väl genomarbetat.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden ser positivt på att det tagits ett samlat grepp om området. Nämndens bedömning att länsstyrelsen i stort har tagit till sig och lyssnat på de kommentarer rörande föreskrifter som fastighetskontoret har framfört då de varit delaktiga vid framtagandet av nya föreskrifter.

De förbud som nu införs mot avverkning och skogsbruk – såvida de inte är påkallade för förvaltningen enligt beslutad skötselplan – innebär en inskränkning av markägandet. I de diskussioner som fastighetskontoret har haft med länsstyrelsen har kontoret meddelat att man anser att ersättning ska utgå för denna inskränkning. Mölndals stad har meddelat att de inte kommer att kräva ersättning för de ändrade föreskrifterna.

Länsstyrelsen har motsatt sig denna begäran och meddelat att ett sådant krav skulle innebära att länsstyrelsen ändrar föreskrifterna till att istället besluta att skogsbruksåtgärder - så som avverkning – blir tillståndspliktiga. Således kan enbart ersättning utgå för den händelsen att kommunen begär tillstånd för avverkning av länsstyrelsen och nekas tillstånd.

Mot bakgrund av ovanstående anser fastighetsnämndens att nämnden inte bör yrka på intrångsersättning för de ändrade föreskrifterna. Kommunen har inte bedrivit något produktivt skogsbruk sedan reservatet upprättades och kommer med största sannolikhet inte heller i framtiden bedriva produktivt skogsbruk inom reservatet. Dels på grund av områdets topografi men framförallt på grund av områdets karaktär som omtyckt friluftsområde. Änggårdsbergen är utpekade i Göteborg Stads översiktsplan som område för natur- och friluftsliv samt är en del av en av Göteborgsregionens gröna kilar. Förbudet mot avverkning och skogsbruk hindrar inte att de åtgärder utförs som krävs för att förvalta området enligt reservatets föreskrifter och mål.

Om kommunstyrelsen inte beviljar park- och naturnämnden utökade driftmedel anser fastighetsnämnden att förvaltningsansvaret bör åligga länsstyrelsen.

Miljö- och klimatnämnden

Miljö- och klimatnämnden är positiv till att reservatet utökas, nästan all skog mellan bostadsområdena blir därmed skyddad. Reservatet främjar friluftsliv, folkhälsa, pedagogisk verksamhet och biologisk mångfald i stadsmiljön. Änggårdsbergen är också en viktig del av den gröna infrastrukturen söderut i den gröna kilen som sträcker sig från Slottsskogen till Sandsjöbacka. Det ger innerstadens invånare möjlighet att lätt ta sig ut i detta naturområde för rekreation och friluftsliv.

Miljö- och klimatnämnden är positiv till att enhetliga föreskrifter och skötselplan tagits fram för hela reservatet. Nämnden bedömer att presenterade föreskrifter är välmotiverade och ändamålsenliga. Skötselplanen gör att reservatsförvaltningen utformas så att rätt åtgärder genomförs för att bevara naturvärdena. Att ha ett samarbete över kommungränsen och med Botaniska trädgården är värdefullt.

Park- och naturnämnden

Änggårdsbergens naturreservat är ett tätortsnära naturområde med höga naturvärden och många besökare. Park- och naturnämnden anser att det är viktigt att området sköts så att värdena bevaras. På så sätt kan stadens invånare fortsatt nyttja och njuta av området samtidigt som naturvärdena bevaras och förstärks.

Park- och naturnämnden anser att förtydligande, justeringar och tillägg behövs i beslutet respektive skötselplanen och har i sitt yttrande lämnat förslag på det. Nämnden anser vidare att en fortsatt dialog mellan park och naturförvaltningen och länsstyrelsen om beslut och skötselplan är nödvändig i det fall förvaltningen har möjlighet att ta över förvaltaransvaret inom Göteborg.

Nämnden anser att förutom arboretet ska även Vitsippsdalen förvaltas av Göteborgs Botaniska Trädgård.

Park- och naturnämnden är beredd att överta förvaltarskapet för Göteborgsdelen av naturreservatet under förutsättning av erforderliga driftmedel och investeringsmedel beviljas. Se Ekonomiska konsekvenser.

Nämndernas svar i sin helhet återfinns i bilagorna 2-5.

Stadsledningskontorets synpunkter

Änggårdsbergen är Göteborgs mest centralt belägna naturreservat. Det är ett populärt och välbesökt naturområde som används för många olika sorters friluftaktiviteter, så som cykling, ridning, promenader, utflykter, orientering mm, även arrangerade tävlingar, samt för pedagogisk verksamhet och forskning för universitetet, skolor och förskolor.

I Göteborg Stads översiktsplan är Änggårdsbergen utpekade som område för natur- och friluftsliv. Änggårdsbergen kommer fortsatt kunna vara ett friluftslivs- och rekreativområde för kommunens invånare. Möjligheter finns, efter tillstånd från länsstyrelsen, att uppföra vindskydd, toaletter, grillplatser mm som behövs för att området även fortsatt ska kunna brukas som grönområde. I samband med att Göteborg växer och antalet invånare ökar är det viktigt att säkra friluftsområden och grönområden av god kvalitet i anslutning till bostadsområden.

Markägarfrågan

Länsstyrelsen har berett fastighetsnämnden möjlighet att yttra sig utifrån kommunens markägarroll. Den ändring av föreskrifterna som innebär ett förbud mot produktivt skogsbruk och avverkning av skog inom hela reservatet, innebär formellt en inskränkning av markägandet.

Mölnåls stad har meddelat att de inte kommer att kräva ersättning för de ändrade föreskrifterna. Även Göteborg Stads fastighetsnämnds slutsats är att inte yrka på inträngsersättning för de ändrade föreskrifterna. Kommunen har inte bedrivit något produktivt skogsbruk sedan reservatet upprättades och kommer med största sannolikhet inte heller i framtiden bedriva produktivt skogsbruk inom reservatet. Dels på grund av områdets topografi men framförallt på grund av områdets karaktär som omtyckt friluftsområde.

Skötselplan

Nedan följer stadens sammanvägda synpunkter på skötselplanen.

Område 1 – Vitsippsdalen: Eftersom Vitsippsdalen är intimt förknippad med Göteborgs Botaniska Trädgård anser staden att Göteborgs Botaniska Trädgården förutom arboretet även ska förvalta Vitsippsdalen.

Område 2 – Ljungheden: Större fokus ska läggas på att utveckla ljunghedarna då de största naturvärdena i reservatet är kopplade till hedmark. Att ljungheden betas ska inte vara ett skall-krav.

Område 3 – Arboretet: Göteborgs Botaniska Trädgården ska genomföra och bekosta utrotning av invasiva arter som eventuellt sprider sig från arboretet ut i naturmark.

Område 4 – Tall-, bland- och lövskog med inslag av ljunghed samt pegmatitbrotten: Större fokus ska läggas på att utveckla ljunghedarna då de största naturvärdena i reservatet är kopplade till hedmark. Frågan om att rensa och/eller säkra block ska utredas och förtydligas. Pegmatitbrotten ska vara eget skötselområde och gränserna för dem ses över. Frågan om japansk karp finns i Axlemossen ska utredas och även om eventuell åtgärd är nödvändig.

Forn- och kulturmiljövård: Ett urval av fornlämningar ska vara väl synliga.

Friluftsliv: Alla åtgärder som rör friluftsliv ska ingå i denna del av skötselplanen. Endast gång- och cykelvägarna ska underhållas kontinuerligt med målet att de ska vara i gott skick. Eventuellt behöver någon gång- eller cykelstig uppgraderas så att vägnätet blir tydligare. Gång- och cykelstigar ska vara åtskilda så att endast gående eller cyklister får nyttja dem. Skötselplanen ska ge möjlighet att anlägga cykelvägar. Vad som är entrépunkter ska förtydligas.

Gränsmarkering: Reservatet ska vara gränsmarkerat innan park- och naturförvaltningens eventuella övertagande av förvaltningen.

Övergripande: Alla platser som nämns i beslutet och skötselplanen ska finnas på kartor. Stugorna i nordvästra delen av området ska lyftas ut ur reservatet. Bevarandemålen ska ändras för område 2.2, 3 och 4.2.

Förvaltningsansvar

Enligt länsstyrelsens förslag ska arboretet fortsatt förvaltas av Botaniska Trädgården (VGR). Stadsledningskontoret anser att även Vitsippsdalen ska förvaltas av Göteborgs Botaniska Trädgård.

Park- och naturnämnden är beredd att överta förvaltarskapet för Göteborgsdelen av naturreservatet under förutsättning av erforderliga driftmedel och investeringsmedel säkerställs. Enligt nämnden ryms inte dessa ökade kostnader inom nämndens befintliga budgetramar.

Stadsledningskontoret ställer sig generellt positivt till länsstyrelsens förslag med förbehåll om stadens möjlighet att överta förvaltningsansvar. Kontorets bedömning är att det är rimligt att Göteborgs Stad genom park- och naturnämnden övertar förvaltningsansvar för den del av reservatet som ligger inom Göteborgs Stad.

Stadsledningskontoret ser dock ett behov av ett fortsatt samtal om ekonomisk kompensation från länsstyrelsen och/eller befintlig förvaltare innan staden kan ta över skötseln av området. Detta gäller driftkostnader men särskilt ansvar för de nödvändiga investeringar som skjutits på eller uteblivet. Resultatet av dessa samtal hänskjuts till ordinarie budgetberedning.

Länsstyrelsens beslut behöver invänta resultatet av ovan samtal samt stadens budgetberedning innan slutligt beslut. Detta yttrande utgör därför inte att staden accepterar övertagande av skötseln av området.

Detaljerade synpunkter finns i bilaga 6a.

Magnús Sigfússon

Direktör för Stadsutveckling

Eva Hessman

Stadsdirektör

Bilaga 6

Till Länsstyrelsen i Västra Götaland

vastragotaland@lansstyrelsen.se

Yttrande över länsstyrelsen remiss om översyn av naturreservatet Änggårdsbergen i Göteborg och Mölndal

Göteborgs Stads synpunkter

Änggårdsbergen är Göteborgs mest centralt belägna naturreservat. Det är ett populärt och välbesökt naturområde som används för många olika sorters friluftaktiviteter, så som cykling, ridning, promenader, utflykter, orientering mm, även arrangerade tävlingar, samt för pedagogisk verksamhet och forskning för universitetet, skolor och förskolor.

I Göteborg Stads översiktsplan är Änggårdsbergen utpekad som område för natur- och friluftsliv. Änggårdsbergen kommer fortsatt kunna vara ett friluftslivs- och rekreationsområde för kommunens invånare. Möjligheter finns, efter tillstånd från länsstyrelsen, att uppföra vindskydd, toaletter, grillplatser mm som behövs för att området även fortsatt ska kunna brukas som grönområde. I samband med att Göteborg växer och antalet invånare ökar är det viktigt att säkra friluftsområden och grönområden av god kvalitet i anslutning till bostadsområden.

Markägarfrågan

Länsstyrelsen har berett fastighetsnämnden möjlighet att yttra sig utifrån kommunens markägarroll. Den ändring av föreskrifterna som innebär ett förbud mot produktivt skogsbruk och avverkning av skog inom hela reservatet, innebär formellt en inskränkning av markägandet.

Mölndals stad har meddelat att de inte kommer att kräva ersättning för de ändrade föreskrifterna. Även Göteborg Stads fastighetsnämnds slutsats är att inte yrka på intrångsersättning för de ändrade föreskrifterna. Kommunen har inte bedrivit något produktivt skogsbruk sedan reservatet upprättades och kommer med största sannolikhet inte heller i framtiden bedriva produktivt skogsbruk inom reservatet. Dels på grund av områdets topografi men framförallt på grund av områdets karaktär som omtyckt friluftsområde.

Skötselplan

Nedan följer Göteborgs Stads sammanvägda synpunkter på skötselplanen.

Område 1 – Vitsippsdalen: Eftersom Vitsippsdalen är intimt förknippad med Göteborgs Botaniska Trädgård anser staden att Göteborgs Botaniska Trädgården förutom arboretet även ska förvalta Vitsippsdalen.

Område 2 – Ljungheden: Större fokus ska läggas på att utveckla Ljunghedarna då de största naturvärdena i reservatet är kopplade till hedmark. Att Ljungheden betas ska inte vara ett skall-krav.

Område 3 – Arboretet: Göteborgs Botaniska Trädgården ska genomföra och bekosta utrotning av invasiva arter som eventuellt sprider sig från arboretet ut i naturmark.

Område 4 – Tall-, bland- och lövskog med inslag av ljunghed samt pegmatitbrotten: Större fokus ska läggas på att utveckla ljunghederna då de största naturvärdena i reservatet är kopplade till hedmark. Frågan om att rensa och/eller säkra block ska utredas och förtydligas. Pegmatitbrotten ska vara eget skötselområde och gränserna för dem ses över. Frågan om japansk karp finns i Axlemossen ska utredas och även om eventuell åtgärd är nödvändig.

Forn- och kulturmiljövård: Ett urval av fornlämningar ska vara väl synliga.

Friluftsliv: Alla åtgärder som rör friluftsliv ska ingå i denna del av skötselplanen. Endast gång- och cykelvägarna ska underhållas kontinuerligt med målet att de ska vara i gott skick. Eventuellt behöver någon gång- eller cykelstig uppgraderas så att vägnätet blir tydligare. Gång- och cykelstigar ska vara åtskilda så att endast gående eller cyklister får nyttja dem. Skötselplanen ska ge möjlighet att anlägga cykelvägar. Vad som är entrépunkter ska förtydligas.

Gränsmarkering: Reservatet ska vara gränsmarkerat innan stadens eventuella övertagande av förvaltningen.

Övergripande: Alla platser som nämns i beslutet och skötselplanen ska finnas på kartor. Stugorna i nordvästra delen av området ska lyftas ut ur reservatet. Bevarandemålen ska ändras för område 2.2, 3 och 4.2.

Förvaltningsansvar

Enligt länsstyrelsens förslag ska arboretet fortsatt förvaltas av Botaniska Trädgården (VGR). Göteborgs Stad anser att även Vitsippsdalen ska förvaltas av Göteborgs Botaniska Trädgård.

Stadens park- och naturnämnd är beredd att överta förvaltarskapet för Göteborgsdelen av naturreservatet under förutsättning av erforderliga driftmedel och investeringsmedel säkerställs. Enligt nämnden ryms inte dessa ökade kostnader inom nämndens befintliga budgetramar.

Göteborgs Stad ställer sig generellt positivt till länsstyrelsens förslag med förbehåll om stadens möjlighet att överta förvaltningsansvar. Stadens bedömning är att det är rimligt att Göteborgs Stad genom park- och naturnämnden övertar förvaltningsansvar för den del av reservatet som ligger inom Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad ser dock ett behov av ett fortsatt samtal om ekonomisk kompensation från länsstyrelsen och/eller befintlig förvaltare innan staden kan ta över skötseln av området. Detta gäller driftkostnader men särskilt ansvar för de nödvändiga investeringar som skjutits på eller uteblivet. Resultatet av dessa samtal hänskjuts till ordinarie budgetberedning.

Länsstyrelsens beslut behöver invänta resultatet av ovan samtal samt stadens budgetberedning innan slutligt beslut. Detta yttrande utgör därför inte att staden accepterar övertagande av skötseln av området.

Detaljerade synpunkter finns i bilaga 6a.

För Göteborgs Kommunstyrelse

Göteborgs Stads detaljsynpunkter på föreskrifter och skötselplan - utifrån park- och naturnämndens yttrande.

Länsstyrelsen förslag på beslut och skötselplan

Följande förtydligande, justeringar och tillägg behövs i beslutet respektive skötselplanen. En fortsatt dialog mellan park och naturförvaltningen och länsstyrelsen om beslut och skötselplan är viktig.

Beslutet

- Enligt syftet grundar sig friluftslivet på allemansrätten och det är inte förenligt med allemansrätten att framföra motoriserad cykel. Trots detta står det i skötselplanen under 3.5 *Detta gäller även elcyklar*. Ett förtydligande behövs.
- Enligt paragraf C6 är det förbjudet att rensa/säkra block. I skötselområde 4.2 och 4.4, i branten mot Högsbo, finns det sannolikt behov av att rensa och/eller säkra block. Det nämns inget om detta i skötselplanen. Utredning och sannolikt även justering krävs.

Skötselplanen

- Område 1 – Vitsippsdalen
Då Vitsippsdalen är intimt förknippad med Göteborgs Botaniska Trädgården anser staden att Göteborgs Botaniska Trädgården förutom arboretet även ska förvalta Vitsippsdalen.
- Område 2 – Ljungheden
Då de största värdena i reservatet är kopplade till ljungheden föreslår staden att större fokus läggs på att utveckla hedmark i reservatet i stort. Att ljungheden betas ska inte vara ett skall-krav. Bete är en kostsam åtgärd i detta område. Det ska vara möjligt för förvaltaren att prioritera att sköta området med bränning och röjning.
- Område 3 – Arboretet
Om arter sprider sig från arboretet ut i naturmarken anser staden att Göteborgs Botaniska Trädgård ska genomföra bekämpning och utrotning av dem i naturmark. Åtgärden ska ske i samråd med Göteborgs Stad men Göteborgs Botaniska Trädgård ska ansvara för åtgärden och bekosta den.
- Område 4 – Tall-, bland och lövskog med inslag av ljunghed samt pegmatitbrotten.
staden föreslår att större fokus läggs på att utveckla ljunghedarna då de största naturvärdena i reservatet är kopplade till hedmark.
I skötselområde 4.2 och 4.4, i branten mot Högsbo, finns det sannolikt behov av att rensa och/eller säkra block. Det nämns inget om detta i skötselplanen.
Utredning och sannolikt även justering krävs.
Pegmatitbrotten, skötselområde 4.4, föreslås som eget skötselområde. De andra skötselområdena, 4.1-4.3, är igenväxande hedmark medan pegmatitbrotten är före detta stenbrott. Brotten är industriminne med naturvärden och kräver annan typ av åtgärder än det intilliggande bergsområdet. Avgränsningen behöver ses över

och reservatsbeslutet bör också ge svar på om allmänheten får plocka sten i anslutning till stenbrotten.

Det är oklart om japansk karp finns i Axlemossen och om den utgör något hot. Att fiska ut en art är en drastisk åtgärd, det är kostsamt och riskerar att skada befintliga naturvärden. Staden förslår att länsstyrelsen ska utreda om karpn finns i mossen, och om den finns utgör den då något hot. Utifrån resultaten från utredningen tar man sedan ställning till om en utfiskning är nödvändig.

- Område 5 – Mölndal, staden har inte tagit ställning till skötselområde 5 då det ligger utanför Göteborgs Stad.
- Forn- och kulturmiljövård
Staden anser att det är rimligt att ett urval av reservatets fornlämningar är väl synliga och fria från igenväxning.
- Friluftsliv
I förslaget står vissa åtgärder för friluftslivet både under friluftsliv och under respektive skötselområde, dessutom med olika text. Åtgärder och mål för friluftslivet blir tydligare om allt som rör friluftsliv samlas under denna rubrik. I området finns tre typer av vägar och stigar, gång- och cykelvägar som till största delen är körbara med bil samt mindre gång- respektive cykelstigar.

Göteborgs Stad anser inte att det är rimligt att underhålla stigar som besökare skapat genom att promenera eller cykla där. Staden anser att det endast är gång- och cykelvägarna i området som ska underhållas kontinuerligt och väl. Vad som är gång- och cykelvägar behöver ses över innan beslut fattas då kartan inte helt överensstämmer med verkligheten, dessutom kan någon stig behöva uppgraderas till gång- och cykelväg för att vägnätet ska bli komplett. Vad gäller stigarna vore det rimligt att en del av stignätet endast är för de som går eller springer och att en del av stignätet endast är för cyklister. Det vill säga att det också finns stigar där endast cyklisterna har rätt att vara.

Då cykelsporten är växande och för att minska slitaget av cykling föreslås att skötselplanen öppnar upp för att anlägga ordentliga cykelvägar i samarbete med cyklisterna. Och att cykling sedan kan begränsas till dessa iordninggjorda cykelvägar.

Informationsskyltar ska enligt förslaget sättas upp vid varje entrépunkt, vad som räknas som entrépunkt behöver förtydligas.

- Gränsmarkering
Då naturreservatet i Göteborgsdelen inte är nytt förutsätter Göteborgs Stad att reservatet är ordentligt gränsmärkt och att, om medel beviljas för förvaltningsansvar, ska staden endast sköta framtida underhåll av gränsmarkeringsstolparna.
- Övergripande
Göteborgs Stad anser att alla platser som nämns i beslutet och skötselplanen ska vara utsatta på kartor, om detta inte görs är dokumentet svårt att förstå. I reservatets nordvästra hörn ligger ett antal utarrenderade stugor. Staden anser att dessa stugor ska lyftas ut ur reservatet för att förenkla både förvaltning och framtida ärendehandläggning. Om det inte är möjligt ska föreskrifter undantas för stugorna på samma sätt som man undantagit föreskrifter för arboretet. Det är till exempel inte rimligt att man inte får gräva vid stugorna. För skötselområdena 2.2, 3 och 4.2 skiljer sig texten för bevarandemålen åt från övriga skötselområden.

Datum 2020-03-17
Diarienummer RS 2020-01502

Göteborgs Stad
Stadsledningskontoret
40482 Göteborg

Änggårdsbergens naturreservat, framtida förvaltarskap

Änggårdsbergens naturreservat bildades 1975 efter beslut av Länsstyrelsen. Området omfattar ca 300 hektar mark både i Göteborgs Stad och Mölndals Stad.

Länsstyrelsen föreslår nu en utökning av naturreservatets areal inom Mölndals stad, ändrade föreskrifter samt en skötselplan för hela området. Därutöver föreslås Göteborg Stad ansvara för förvaltningen av reservatet av den del som ligger inom kommungränsen, bortsett från Botaniska trädgårdens arboretum och den del av naturreservatet som sträcker sig in i den botaniska trädgården, den så kallade Vitsippsdalen. Arboretet rymmer omkring 6000 planterade träd fördelade på nästan 500 olika bestånd och omkring 300 olika arter.

Göteborgs stad ställer sig positiv till Länsstyrelsens förslag om att överta förvaltningsansvaret för den del som ligger i Göteborg. En förutsättning för att överta förvaltningsansvaret är att staden kompenseras för drift- och investeringskostnader.

Till regionstyrelsen kom en anhållan in den 5 mars 2020 från Stadsledningskontoret om att medel ska överföras till Göteborgs stad från Västra Götalandsregionen (VGR) för att staden ska överta förvaltarskapet av Änggårdsbergens naturreservat. Stadens anspråk är en årlig ersättning för löpande drift- och underhållskostnader uppgående till 1,2 mnkr per år och medel för eftersatt underhåll om 5 mnkr för åtgärder under åren 2020 till 2023.

VGR övertog 1999 ansvaret för Botaniska trädgården från Göteborgs stad. Därigenom övergick också ansvaret att förvalta Änggårdsbergens naturreservat. Vid övertagande reglerades att nettokostnaden för Botaniska trädgården och Naturhistoriska museet skulle övertas av VGR till en kostnad av 20 681 tkr. Däremot framgår inget specifikt om Änggårdsbergens naturreservat i överenskommelsen inför regionens bildande, utan kopplingen till Botaniska trädgården finns fastställd i skötselplanen för naturreservatet som beslutats av Länsstyrelsen.

Den nuvarande ledningen för Botaniska trädgården har gjort efterforskningar i trädgårdens detaljbudgetar från VGR:s första år, men inte funnit att förvaltningsansvaret varit budgeterat eller på annat sätt synliggjort. Inte heller idag finns särskilda medel avsatta för förvaltning av naturreservatet utanför trädgårdens gränser. Botaniska trädgården har hanterat ansvaret genom att en anställd arbetslett olika tillfäl-

liga arbetslag som finansierats genom arbetsmarknadsåtgärder som arrangerats genom Göteborgs stad. Vid enstaka tillfällen har upprustningsåtgärder möjliggjorts med stöd av donerade medel.

VGR vill också lyfta följande: VGR betalar årligen drygt 400 tkr i tomträttagift för fastigheterna Änggården 34:1 som Botaniska trädgården är belägen på och för Änggården 718:8 som utgörs av mark för naturreservatet. Under 2019 betalade VGR totalt ca 35 mnkr till staden i tomträttsavgifter. Det finns statsbidrag som utgår till åtgärder för värdefull natur och för förvaltning av skyddad natur. Dessa medel fördelas av Länsstyrelsen dels till de naturreservat som Länsstyrelsen själv förvaltar, dels till de ca 250 reservat som Västkoststiftelsen förvaltar. Länsstyrelsen meddelar att naturreservat på kommunal tätortsnära mark inte kommer att prioriteras vid fördelning av dessa medel.

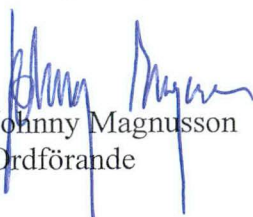
VGR menar att de delar av naturreservatet som ligger innanför Botaniska trädgårdens gränser (Vitsippsdalen) och arboretet som upptar en yta av 53,5 hektar i naturreservatet, bör fortsatt förvaltas av VGR. I det ansvaret ligger såväl engångsåtgärder som underhållsåtgärder såsom bekämpande av invasiva arter, slyröjning och skyltning, medan huvudvägar genom arboretet bör förvaltas av staden. Därigenom har VGR ett fortsatt betydande åtagande för naturreservatets förvaltande.

VGR medger att under 20 år har underhållet av naturreservatet varit bristfälligt, främst avseende vägar och stigar. Det bristande underhållet var också en realitet vid VGR:s övertagande 1999. Men regionstyrelsen är öppen för att efter en gemensam analys pröva möjligheten att kompensera staden för brister som uppstått under vårt förvaltningsansvar. Däremot vill vi inte beskatta Botaniska trädgården på driftmedel för ett uppdrag som aldrig varit finansierat.

Från VGR:s sida ser vi att Änggårdsbergens naturreservat är en omistlig tillgång för staden och dess invånare genom den omedelbara närheten till bostadsområden, skolor, arbetsplatser och infrastruktur. Vi ser också rationella fördelar genom att staden har tillgång till de resurser som krävs för förvaltning och utveckling av området.

Under 2019 genomförde VGR en förstudie om förutsättningarna att anlägga en gångbro från Sahlgrenska Universitetssjukhuset (med Medicinareberget och det framtida Sahlgrenska Life) till Botaniska trädgården och Änggårdsbergens naturreservat i syfte att öka tillgängligheten till Göteborgs gröna kil. Utredningen bidrar med kunskap och har genomförts utifrån VGR:s ansvar för berörda verksamheter.

För regionstyrelsen

Johnny Magnusson
Ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör